

LOUIS COUPERUS LOGEERT IN HOTEL CONTINENTAL (1891)

door Ivan VAN HYFTE

Zoals Ward Ruyselincks "Wierook en tranen" voor velen indertijd verplichte schoolliteratuur was, zo ook hebben veel Nederlandse leraars Couperus' "Eline Vere" of "De stille kracht" aangeprezen bij hun middelbare scholieren.

De Hagenaar Louis Marie Anne COUPERUS (1863-1923) is de auteur van een omvangrijk oeuvre: psychologische, historische en mythologische romans, sprookjes, novellen en reisimpressies. Een voorbeeld van die laatste is "Uitzichten", een zes verhalen tellende bundel waarvan één, namelijk "Een Illusie" (1892) zelfs een Oostends tintje meekrijgt.

Achtentwintig is hij wanneer hij op 3 september 1891 met zijn nicht, Elisabeth BAUD, trouwt. Het jonge paar maakt een korte huwelijksreis doorheen België. In de "Liste Officielle des Etrangers" meldt La Saison d'Ostende op 13 september 1891: "L. Couperus rent. Amsterdam, hotel Continental. 2". Wel ongewoon dat een 28-jarige auteur zich "rentier" noemt. Een dandy-achtige pose van de altijd hoogst modieus geklede man uit 's Gravenhage? Of klinkt "Amsterdam" chiquer?...

In "De Plate" van 1992, p. 4 maakt N. HOSTYN melding van die gebeurtenis. Hij verwijst naar een artikel van Luc DAEMS in het tijdschrift "Vlaanderen" (1989, p. 292-295) wiens gegevens bijna integraal komen uit de biografie "De wereld van Louis Couperus", Frederic BASTET, uitg. Querido 1991.

Ook John GHEERAERT laat de wereldburger figureren vanuit een canapé aan een open Oostends raam in zijn leuke "Vertellingen uit het Zeepaardje" (p. 63). Mij lijkt het interessant en verantwoord om het impressionistisch "uitzicht" dat COUPERUS vanuit de driehoekige (vermoedelijk linkse) loggia van hotel Continental had, hier integraal over te nemen. De geaffecteerde, soms archaïsche stijl van de sublieme verteller neem je er best bij.

"...In Ostende, een kamer in het Hôtel Continental, met een nauwe driehoek van een loggia, waar alleen een canapé staat. De ramen open. Het zont; alles is zon in wijde van de zee en lucht. Onder mijn ogen de Zeedijk: de mensen wandelen er, zomermensen, bont in de zon. Het strand daaronder, aquarelachtig gevlakt; allerlei vlakjes, als spatten van penselen – helrood, violet, zachtblauw, krijtwit, geel – op het asblond van het strand, dat zachtjes aangoudt. Hôpen kinderen: een gegons van een bijenkorf ruist zwaar eentonig naar boven. De koetsjes, linnenwit vierkant aan de zoom van de zee.

De baders zijn nauwelijks te zien, verborgen achter die koetsjes; nu en dan rijst er een roze silhouet, als een bleke kreeft.

De zee halfcirkelt er wijd achter, onder een effen lucht van verzonde parelkleur. De zee is blauw, zon-blauw, midzomerblauw. De dikke rooksleep van een steamer bezoedelt het blauw, maar de vuile vlakken verblauwen.

De Zeedijk buigt zich met een ronde bocht van gratie tegen de zee en de lucht aan; op die bocht verrijst het paviljoen der Kurzaal als een coulisse tegen blauw toneeldoek van lucht en zee; er waaïen vlaggetjes, het is er bespikkeld met die zelfde schelle penseelvlakjes, als over het strand daar beneden. Alles tintelt met iets van wereldsheid; de zon is er werelds, de zee blauwt met elegance van golfjes.

Des avonds, de sterren in de lucht: illuminatie. Het ruist er niet meer als een bijenkorf. De badkoetsjes staan gerijd onder aan de Zeedijk. In het geschemer van de avond nemen ze een vreemde vorm aan, alle dezelfde. Ze staan daar als een koor van witte monniken, die het hoofd in een kap verstaken; ze buigen het hoofd een beetje en strekken één arm in een wijde mouw zegenend of orerend uit; de witte pij valt hun tot de voeten. Die het dichtst bijstaan zijn zeer duidelijk; die verder af raden zich meer als monniken, maar zijn dezelfde. Ze buigen allen het hoofd, en allen strekken die wijde mouw van zich af. Het is er een lange rij, een spookachtig koor, dat zwijgt, maar onder één zelfde emotie groot gebaart.

De Kurzaal is verlicht; de muziek huppelt als op satijnen schoentjes... ”.

Wat een taalkunstenaar, maar een taal die niet meer van deze tijd is. Meer dan 30 jaren zouden Louis en Elisabeth talloze reizen ondernemen. De dichter Jan VAN NIJLEN geeft reizigers volgend advies mee: “Bestijg de trein nooit zonder uw valies met dromen. Dan vind je in elke stad behoorlijk onderkomen”. Gedroomd zal het echtpaar ongetwijfeld hebben vanuit die Oostendse loggia; ze hoefden niets een te wachten op een fonkelende sterrennacht...

Lang vóór het pasgehuwde koppel hun droom-stek hadden uitgekozen, was er op dezelfde plaats al een en ander gebeurd. In 30 jaar had zich een ongekennde metamorfose voorgedaan die het voormalig vissersstadje aan zijn zeezijde onherkenbaar had gemaakt.

In 1859 laat een kunstschilder, Joseph SACRÉ, met toestemming van de Oostendse gemeenteraad en het Ministerie van Openbare Werken, een houten constructie bouwen die als kunstgalerij moet dienen. Samen met hotelier P. FONTAINE wil hij van deze expositieruimte iets speciaals maken. Maar de samenwerking wordt een failliete flop en FONTAINE alleen maakt er in 1861 een café-restaurant van. Nog hetzelfde jaar koopt de dynamische brouwersfamilie JEAN, in naam van Gabriel JEAN, het hele paviljoen voor 15.000 frank. Die breidt het uit onder de toeristische naam “Pavillon des Bains”. Hij zorgt voor een restaurant, een café, slaapkamers en een bal- en concertzaal. Alzo weet hij een select cliënteel aan te trekken. In 1863 krijgt het hotel een andere naam: “Cercle des Bains” heet het voortaan. Hogere prijsklasse, chiquer publiek: het (eerste) Kursaal verliest veel klanten. Zijn concessiehouder, L. VANDEN ABEELE ziet de bui al hangen en laat alles over aan de familie JEAN. Gabriel krijgt het Kursaal en de “Cercle” komt in handen van Auguste en Edouard (december 1864). Die twee laatsten verwerven ook nog het “Hôtel de l’Océan” (25 november 1866). Van dominantie in de horeca gesproken: 3 toplocaties op de Zeedijk, die voor een zomers sfeertje zorgen met concerten, galabals en dansavonden.

Eind 1867 ontvangen de uitbaters van de paviljoenen op de zeedijk een brief met de melding dat de huur van hun terreinen vervallen is. Door het afbouwen van Oostende als vestingstad kwamen namelijk heel wat (domaniale) gronden vrij. Het Ministerie van Financiën, bij monde van minister MALOU, speelt het hard. Jarenlange palabers over de vraagprijs en de al dan niet detailverkoop slepen aan. Tot de overheid, begin 1876, met een nieuwe schatting voor de dag komt: voor 1.379 m² terrein van de Cercle des Bains wordt 140.600 F gevraagd. Gabriel en Edouard JEAN aanvaardden die aankoopvoorwaarden en op 7 december 1877 worden ze eigenaar. Twee jaar later (oktober 1879) laten ze het slopen want ze hebben een gerenommeerd architect onder de arm genomen, de Luikenaar Antoine DUJARDIN (1848-1933). Hij ontwerpt voor hen een nieuw gebouw, het prestigieuze Hôtel Continental. Naast de oudere Hôtel de l’Océan en Hôtel de la Plage komt in 1880, na een extreem koude winter, op de hoek van de Berlijnstraat (de huidige IJzerstraat) en de Zeedijk een drie verdiepingtellende mondain palace-hotel in eclectische stijl. Historicus Daniël FARASYN beschrijft het in zijn “Historiek van de eerste gebouwen langs de Oostendse Zeedijk 1830-1878” als volgt: “Een hotel in Franse Renaissancestijl gebouwd, met hoekig op de Zeedijk

uitspringende zijgevels die een tien meter brede terras omsluiten, zijgevels bekroond met torenwerk dat zich tot dertig meter boven de dijk verheft. Met zijn restaurant in Lodewijk XIV-stijl, een eetzaal in Lodewijk XVI-stijl en een conversatiezaal in Renaissancestijl, met zijn 200 bedden, zijn hydraulische lift – die meestal defect is – kan het Hôtel Continental het eerste luxehotel van de zeedijk genoemd worden. Het wordt in handen gegeven van Victor MICHENS-VERHOEST, vorige uitbater van de Cercle des Bains en met een inhuldigingsdiner op 18 juli 1880 geopend...” (p. 39).

Leopold II had graag aanwezig willen zijn maar de nationale feestelijkheden in Brussel beletten het hem. Provincieraadslid C. JANSSENS bracht dan maar een toast op de koning uit die terstond per telegram naar Brussel werd gestuurd. Nog vóór het eind van het gastronomisch diner kwam al een antwoord. “De koning, zeer geroerd door de toast die op hem is uitgebracht, spreekt zijn oprechte dank uit aan de disgenoten die op zijn gezondheid hebben gedronken...”. De Moët et Chandon vloeide rijkelijk !

Een kleine 2 maand later is de koning wel present. Hij brengt een bezoek aan de tentoonstelling van de Lierse schilder Jan VAN BEERS (1852-1927) die 300 werken exposeert. Tijdens een gemoedelijk onderonsje feliciteert de vorst de hotelbaas MICHENS omdat die er in geslaagd was “la plus vaste construction de la plage” in minder dan 9 maanden te bouwen.

Dat het een klassehotel betrof valt ondermeer af te lezen in de “Guide du Baigneur et du Touriste”, uitgegeven door dokter CORBISIER, in 1884. MICHENS prijst daarin zijn hotel aan met “cuisine française, boulangerie viennoise, salons de lecture et galerie de tableaux de maîtres...” (p. 253).

Ook de bekende BAEDEKER-gidsen laten niet na er op in te gaan. Zo lezen we in 1891 dat voor één kamer op de eerste verdieping, in de maand augustus, zicht op zee, er 20 à 30 frank per dag wordt aangerekend, zonder maaltijd. Typisch voor dit milieu was de “table d’hôte”, het gezamenlijk gastenmaal onder het streng toezicht van de “maître d’hôtel”. Welk onbeschrijflijk gevoel moet COUPERUS gehad hebben tijdens het tafelen onder uitbundige plafondschilderingen, tussen klassieke zuilen...?

Wanneer op 30 juni 1897 de liberale schepen van de stad, hotelier MICHENS, sterft, laten de nieuwe kapitaalkrachtige eigenaars, de maatschappij “A. Declerck et Cie à Ostende”, de capaciteit van hun prestigieus hotel optrekken tot 4 verdiepingen wat het totaal aan bedden op 400 brengt. Een jaar later komen nog eens 2 etages bij. Op veel ansichtkaarten en oude foto’s zie je hoe de bovenste etage en de randen van de torens er een galerij bijkregen. Een idee van architect Henri DE GRUYSE die aan de torens zelf nog een belvédère toevoegde. De sterk vooruitspringende achthoekige torens met veel klassieke ornamenten waren zó groot dat ze volledige suites konden herbergen.

Tot vóór de Eerste Wereldoorlog was Michel DECOSTER er directeur en samen met de “Splendide” en de “Plage” onderhield zijn hotel een omnibusverbinding om de veeleisende gasten af te halen aan het station. Na W.O. I was de schade aan de Continental beperkt; elders had ze hard toegeslagen in het hotelbestand.

Toen de mondiale crisis midden de dertiger jaren uitbrak, was de malaise in de hotelnijverheid compleet. Het sociaal toerisme bespaarde op vrijetijdsuitgaven. Grote investeringen, zwaardere personeelskosten en winterseizoenen die weinig opbrachten leidden tot crashes. Verwarm maar eens honderden kamers en eetzaal in koude wintermaanden....

Op 15 september 1933 worden de Océan en de Continental, beide eigendom van de failliete “S.A. Les Palaces d’Ostende” samen met een garage van 200 voertuigen (Koningstraat 27) openbaar

verkocht door de Oostendse notarissen F. VAN CAILLIE en J. DE WYNTER. Noch de eigenaar(s) noch de notariële akten heb ik kunnen achterhalen.

En toen kwam de Tweede Wereldoorlog. Reeds in de meimaand van 1940 wordt de stad een eerste maal gebombardeerd door bommenwerpers van de Luftwaffe. Tussen de Kemmelbergstraat en de Ijzerstraat zijn enorme verwoestingen aangebracht. De "Plage" is met de grond gelijk gemaakt, de "Splendid" en de "Beau Rivage" zijn ingestort en de "Océan" uitgebrand. Vanaf de zomer van 1942 wordt de dijk en het strand hermetisch afgesloten en tot militair gebied uitgeroepen. Vóór de zeedijkhotels komt een 1.700 m. lange, 3 m. hoge en 1 m. dikke muur die elke Oostendenaar een glimp van "zijn" zee ontnemt. Bunkers verschijnen (zelfs het kursaal wordt hiervoor afgebroken) en de hotels, doelwitten van geallieerde luchtaanvallen, worden ingepast in de kustbescherming.

Na de bevrijding zijn 1.500 privé- en openbare gebouwen vernietigd; 1/6e van het stedelijk patrimonium. Wat de ontwrichte hotelsector betreft, 28 hotels zwaar beschadigd of totaal verloren. Op 9 mei 1945 wordt in een hoekpand van het zwaargehavend Continental hotel nog een voorlopige speel- en spektakelzaal geopend onder de naam "Cercle Interallié".

Na de oorlog verdwenen één voor één alle elitaire hotels. Het impact van het oorlogsgeweld, de sociaal-economische evoluties en een golf van modernisering zorgden ervoor dat een bijna uniforme hoogbouw, ten gerieve van het appartementstoerisme, in de plaats kwam. In 1947 is in een hotellijst sprake van nog amper 31 kamers, in het luxehotel van weleer. In 1949 wordt ze niet eens meer vermeld. Wat overbleef van de Continental werd afgebroken en vanaf 1951, naar de plannen van bouwmeester G. BOUTELIER, begonnen met de bouw van een nieuw appartementen complex.

Recht tegenover "La Basque" (Albert I-Promenade nr. 61) kwam in een gelijkaardige bouwtrant de "Kursaal-Résidence" met, zoals zo vaak, een horecafunctie op de begane grond (Albert I-Promenade nr. 62A). Vandaag is daar de tea-room "Chamonix" gevestigd in een authentiek fifties-decor (eerder zeldzaam voor Oostende) dat echter een opknappbeurt verdient. De "Inventaris van het bouwkundig erfgoed" vermeldt hierbij op p. 47: "typerend breed betonnen terras boven begane grond en bredere, meer uitgesproken afgeronde hoektoren, bovenaan uitgewerkt als belvédère...".

± 1874: links: Cercle des Bains, midden: Hôtel de l'Océan, rechts: Hôtel de la Plage

± 1885: Hôtel Continental

±1885: De table d'hôte in het Hôtel Continental

1907: Zichtkaart Dr. Trenkler Co, Leipzig van het Hôtel Continental

1909: Zichtkaart D. Van Dantzig et Fils, Bruxelles. De "Egyptian Bar" in Hôtel Continental

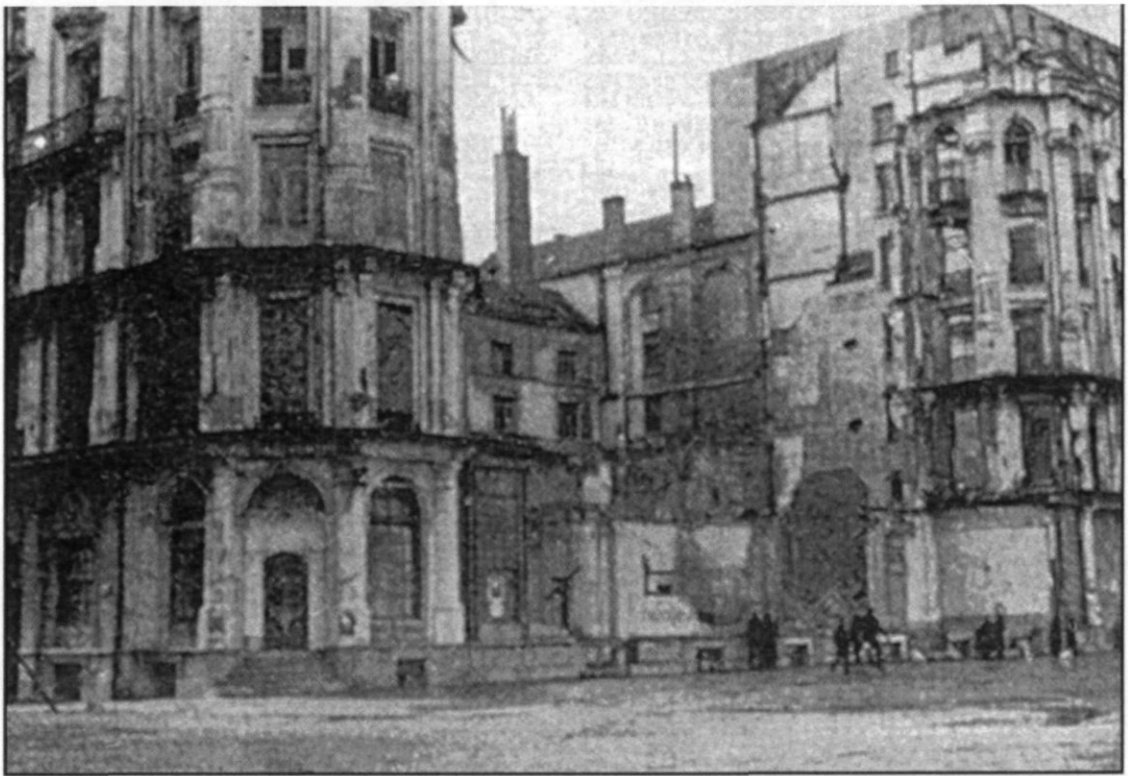
1912: Omnibusverbinding voor de hotelgasten van de Splendid, de Plage en de Continental naar het station

1933: De hall van het Continental hotel

1933: Het Continental hotel staat te koop

1945: Het Continental hotel na de oorlogsravage

Zichtkaart Anciens Etn. Thill, Bruxelles. De Albert I-Promenade ($\pm$ 1968)